

Výukové metody

Vzdělávací (edukační) proces

Vzdělávací proces představuje složitý systém.

Vyučování → činnost učitele + Učení → činnost žáka = výuka

Učením si žáci osvojují

- **vědomosti a dovednosti (poznatky)**
- **návyky**
- **postoje, hodnoty a preference**
- **rozdvíjejí své schopnosti**

Modely učení

Model direktivního, řízeného učení –
převažuje na mnoha školách; žák je
objektem cílevědomého, systematického a
důsledného působení; rozhodujícím
činitelem je učitel.

**Model výuky, kde je podporována
aktivita, samostatnost a tvořivost žáků;**
vede k autoregulaci jejich učení.

Tento model moderní pedagogika preferuje.

Výukové metody

Výukovou metodu chápeme jako uspořádaný systém vyučovacích činností učitele a učebních aktivit žáků, které směřují k dosažení výchovně vzděl.cílů.

Důležité!

Čím jasněji a přesněji je vymezen cíl výuky, tím lépe mohou být zvoleny metody k jeho naplnění.

Volba výukových metod

Kritéria pro volbu výukových metod:

- principy a pravidla výukového procesu
- cíle a záměry výuky
- obsah a metody daného oboru/předmětu
- úroveň fyzické a psych. vyspělosti žáků
- zvláštnosti třídy
- vnější podmínky
- osobnost učitele

Jak si pamatujeme?

- ✓ **20 % z toho, co pouze slyšíme**
- ✓ **30 % z toho, co i vidíme**
- ✓ **80 % z toho, co sami formulujeme**
- ✓ **90 % z toho, co sami děláme**

Proto se snažíme co nejvíce používat tzv.

aktivizující metody, kdy žáci sami vykonávají činnosti, jimiž se učí.

Klasifikace výukových metod (jedna z možných)

- **Klasické výukové metody**

metody slovní

metody názorně-demonstrační

metody dovednostně praktické

- **Aktivizující metody**

- **Komplexní výukové metody**

(podle J. Maňáka a V. Švece: Výukové metody, Brno 2003)

Slovní metody

- **Vyprávění** – epická forma, musíme upoutat, mít dynamiku podání, názornost, napínavost
- **Vysvětlování (výklad)** – systematický postup, má vést k pochopení a osvojení podstaty jevu nebo funkce předmětu; požadavky: srozumitelnost, logická stavba
- **Přednáška** – delší ucelený projev, závažné téma (na SOŠ a SOU výjimečně)

Slovní metody: práce s textem

Obvykle tím myslíme metodu založenou na **zpracování textových informací, např.:**

- vyčlenit klíčové informace
- uspořádat informace podle určitého kritéria
- vyjádřit informace graficky
- vyjádřit informace vlastními slovy
- zaujmout k informacím vlastní stanovisko
- interpretovat informace, hodnotit text
- formulovat otázky k textu

Rozhovor

Výukový rozhovor učí **formulovat myšlenku, obhájit názor, argumentovat, rozhodovat.**

Důležité je **správně formulovat otázky.**

Nemají být sugestivní, nejasné, řetězové.

Žákova promluva by měla být ucelenou jednotkou myšlenkového pochodu (nemusí to však být celá věta).

Názorně demonstrační metody

- **Předvádění a pozorování**
- **Práce s obrazem (ikonickým textem) –**
rozklad obrazu na prvky, úkoly na pozorování, translační úkoly, interpretační úkoly

Vyčleňování informací z obrazu je třeba cvičit.

- **Práce se schématy, přehledy, myšlenkovými mapami**

Aktivizující/aktivizační výukové metody

Jsou to postupy, které vedou výuku tak, aby se výchovně vzdělávacích cílů dosahovalo hlavně **vlastní učební prací žáků**, přičemž se klade **důraz na myšlení a řešení problémů**.

Výhody: jsou přitažlivé a zajímavé, spoluvytvářejí příznivé školní klima a dobré výsledky vzdělávání. Rozvíjejí KK.

Nevýhody: náročnost na čas, na přípravu, na vyučování, také na kázeň.

Aktivizační metody diskusní

Mají různé varianty, ale vždy v podstatě jde o komunikaci ve skupině o určitém problému.

Účastníci si navzájem vyměňují názory, uvádějí argumenty, ujasňují si daný problém nebo jeho řešení.

Žáky je třeba učit dovednostem potřebným k diskutování.

Diskuse je efektivní nástroj pro výcvik komunikace a pozitivních sociálních postojů.

Aktivizující metody – řešení problémů

Metody jsou založeny na hledání, objevování, třídění, vyhledávání, pátrání, kladení problémových otázek.

Podněcují u žáků **samostatné tvořivé myšlení.**

Před žáky klademe problémy. **Problém chápeme jako teoretickou nebo praktickou obtíž, kterou žák musí řešit aktivním zkoumáním, myšlením.**

Problémové učení - pokračování

Fáze řešení problémů:

- Vymezení problému
- Analýza problémové situace (co je známé a co je neznámé, co je třeba zjistit, vyhledat, ...)
- Vytváření hypotéz, domněnek, návrhy řešení
- Ověření hypotéz, vlastní řešení problému
- Návrat k dřívějším fázím při neúspěchu řešení

M. Zelina: **postup DITOR**

definuj problém, **i**nformuj se, **t**voř řešení,
ohodnot' řešení, **r**ealizuj řešení

Aktivizující situační metody

Vztahují se na **reálné problémy ze života nebo z profesní praxe**, které představují specifické, **obtížné jevy vyvolávající potřebu vypořádat se s nimi, vyžadují angažované úsilí.**

Podstatu situačních metod tvoří **řešení problémového případu**, který odráží nějakou reálnou událost, zobrazuje určitý komplex vztahů a okolností, je výrazem střetu různých zájmů atp.

Metody situační - pokračování

Metoda je zaměřena na praxi.

Pozitivní stránky metody:

- aktivní sociální učení,
- řešení konfliktní situace,
- aplikace teoretických poznatků,
- emocionální působení,
- simulace praxe (nebo její demonstrace).

Metody situační - pokračování

Základní fáze metodického postupu:

- **prezentace případu** (slovní, písemná, obrazová – film)
- **získávání dalších informací** (od učitele z jiných zdrojů)
- **řešení případu** (individuálně, ve skupině, v plénu, kombinovaně)
- **rozbor variant řešení, diskuse** (v malé skupině, v plénu)
- **zhodnocení výsledků a zobecnění závěrů, případně konfrontace s praxí**

Aktivizující inscenační metody

Podstatou inscenačních metod je **situační učení v modelových situacích, tzn. že žáci sami předvádějí určitou situaci.**

Fáze:

- **Příprava inscenace**
- **Realizace inscenace**
- **Hodnocení inscenace**

Inscenace strukturovaná (přípravený scénář),
nestrukturovaná, mnohostranné hraní rolí.

Komplexní výukové metody – výběr pro naše potřeby

- **Frontální výuka**
- **Skupinová a kooperativní výuka**
- Individuální a individualizovaná výuka
- Kritické myšlení
- **Projektová výuka**
- **Učení v životních situacích**

(Jsme zvyklí místo o komplexních metodách někdy mluvit o formách nebo o organizačních formách výuky.)

Projektové učení

Co je projekt?

Projekt můžeme vymezit jako **komplexní praktickou úlohu (problém, téma) spojené s životní realitou, kterou je nutné řešit teoretickou a praktickou činností, jež vede k vytvoření adekvátního produktu.**

Propojuje se život, učení a práce.

Průběh řešení projektu

- **Stanovení cíle.** Žáci by se měli s cílem a tématem projektu ztotožnit a přijat jej.
- **Vytvoření plánu řešení.**
- **Realizace plánu.** Např. vyhledávání informací, zajišťování materiálů, pozorování, měření, exkurze, interviewování osob, pořizování dokumentace atp.
- **Vyhodnocení projektu. Zveřejnění výsledků.**

Projektové učení - pokračování

Rozsah projektů:

- **krátkodobý** (několik hodin)
- **střednědobý** (1 – 2 dny)
- **dlouhodobý**, tzv. projektový týden
- **mimořádně dlouhý** (několik týdnů, měsíců – probíhá paralelně s běžnou výukou)

Projekt v jednom, nebo ve více předmětech.

Klady a zápory projektového učení

Klady:

- je **motivující**, podněcuje odpovědnost a iniciativu
- posiluje ochotu a **schopnost spolupracovat** a radit se s jinými
- **rozvíví** vytrvalost, pohotovost, tolerantnost, sebedůvěru, sebekritičnost, dává příležitost k tvořivým činnostem
- je **spojen se skutečným životem**
- obohacuje běžnou výuku, přináší žákům přímou životní zkušenost

Zápory: nedává možnost systemizace poznatků, uvádění do souvislostí atp.

Shrnutí k výběru metod

- **Klasické metody nezavrhujeme** – zůstávají, ale je dobré tyto metody inovovat (např. použitím PC atp.)
- **Aktivizující metody preferujeme**, vedou k rozvoji klíčových a odborných kompetencí.
- **V efektivní výuce se metody střídají,**
optimálně se využívá všech cest, které máme k dispozici. (Jan Průcha)

Na závěr k výběru metod

Nejsou metody dobré a ty špatné, které bychom neměli užívat; jsou jen metody

- **Nevhodně - nekompetentně realizované,**
- **použité v nevhodné výukové situaci,**
- **nepřiměřené po dané žáky,**
- **samoúčelné nebo předvedené na efekt.**

Děkuji za pozornost.